

SEKTÖREL
DİPLOMASİ
KANALLARI

BiLiM

DiPLOMASiSi

Sektörel Diplomasi İnşası

TASAM

TÜRKİYE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

www.tasam.org

STRATEJİK VİZYON BELGESİ

BİLİM DİPLOMASİSİ

“Sektörel Diplomasi İnşası”

Bilim diplomasisi yeni bir olgu değildir. Tarihte büyük devletler çağın ünlü bilim adamlarını kendi başkentlerine cezbetmek için büyük çaba göstermişler, böylece hem ülkelerinde bilimsel çalışma canlanmasını hem de ülkelerinin saygınlık kazanmasını sağlamışlardır. Ama bilim çağı olarak nitelediğimiz çağımızda bilim diplomasisi her zamankinden çok daha önemli hâle gelmiştir. Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan ülkeler bütün dünyadaki çıkarlarını kollamak için her türlü vasıtayı kullanma arayışı içerisindeyler. Bu vasıtaların en önemlilerinden biri de bilim diplomasisidir.

Geleneksel uluslararası ilişkiler anlayışında ülkeler bilimi sadece askerî, siyasi ve ekonomik alanlarda rekabette üstünlük sağlama aracı olarak değerlendirmekteydiler. Kamu diplomasisinin önem kazandığı son dönemlerde ise bilimsel faaliyetler dış politikanın önemli bir unsuru hâline gelmiştir.

Öte yandan, özellikle Batılı demokratik ülkelerde faaliyet gösteren bilim dünyası temsilcileri de, bilimsel faaliyetlerin küresel düzeyde bir üst seviyeye taşınması için diplomatik kanallardan daha fazla yararlanma arayışı içerisindeyler. Diplomasi ve bilim alanındaki bu yeni eğilimler bilim diplomasisi kavramının önem kazanmasına yol açmıştır.

Bilim diplomasisi dış politika hedeflerini gerçekleştirmek üzere bilimsel danışmanlık sağlanması (diplomaside bilim), uluslararası bilimsel işbirliğinin kolaylaştırılması (bilim için diplomasi) ve bilimsel işbirliği ile ülkeler arasındaki ilişkileri geliştirme (diplomasi için bilim) gibi amaçlara hizmet eder.

Bilim adamları yaptıkları bilimsel, tarihî ve istatistikî çalışma karar alıcıların ayağı yere basmayan kararlar almasını ve uygulamasını engelleyebilirler ve onları daha gerçekçi hedeflere yönlendirebilirler. Diplomasinin bilimsel amaçlarla kullanılması uluslararası bilimsel ve teknolojik işbirliği kanallarının daha kolay bir şekilde tesis edilmesini sağlar. Bilimsel faaliyetlerin diplomatik amaçlarla kullanılması ise bir ülkenin muhatap kamuoyları nezdinde itibarını ve nüfuzunu artırır.

Bilimsel diplomasi bir takım araçlarla yürütülür. Bilimsel işbirliği anlaşmaları, ortak üniversiteler ve enstitüler kurulması, eğitim bursları, bilim kampları, müzeleri, sergileri ve festivalleri bu araçlardan bazılarıdır. Bu araçların etkin bir biçimde kullanılabilmesi için aşamaları, muhatapları, öncelikleri ve uygulama alanı net bir biçimde belirlenmiş bilimsel diplomasi stratejisine ihtiyaç vardır.

Bilim diplomasisi; bilimi ve bilimsel işbirliğini uluslararası refahın geliştirilmesi amacıyla kullanabilir. Bilim insanlarını, diplomatları, karar alıcıları bilgi paylaşımı ve işbirliği temelinde bir araya getirir. Resmî ilişkilerin sınırlı kaldığı ya da tıkandığı noktalarda ilişkileri geliştirmek üzere katalizör işlevi görür.

Bilim diplomasisi; resmî ilişkileri sınırlı olan toplumlar arasında bilim ve teknolojide ortaklık yoluyla sivil toplum etkileşimini artırarak ilişkilerin gelişmesinde katkı sağlar. Uluslararası bilimsel işbirliğinin artırılması daha büyük bir ekonomik zenginlik getirebilir. İstihdamı artırmak, yeni sanayiler kurmak, tüketici ve yatırımcıların güvenini yeniden kazanmak için yeni teknolojilere ve yeni pazarlara ihtiyaç vardır.

Sürdürülebilir uluslararası ortaklıklar sınırlı kaynaklardan azami faydayı sağlamanın yanında, ulusal şirketlere rekabet üstünlüğü yolunu açan araştırmalara erişim ve bütün dünya hakkında bilgi sahibi olma imkânını verir. Bunun da en temel araçlarından biri bilim diplomasisidir.

Bilim diplomasisinin iki yönü vardır. Birincisi bilim adamlarını bilim diplomatı hâline dönüştürür. İkincisi teknoloji transferleri ülkeler arasında bağımlılık ya da karşılıklı bağımlılık oluşturur ki, bilim ve teknoloji üreten ülkeye büyük avantajlar sağlar. Öyle ki, kimi zamanlarda, siyasi, jeopolitik, koşullar uygun hâlde geldiğinde, bilimsel ve teknolojik üstünlüğe sahip ülkeler bilimsel diplomasiyi bilinçli bir şekilde kullandığında diğerleri üzerinde ezici bir üstünlüğe erişebilir. Bu nedenle bilimsel diplomasi alanında yapılacak çalışma sadece diğer ülkelerde etkinliği artırmanın bir aracı olarak görülmemelidir. Bilimsel diplomasi çalışma güçlü ülkelerin küresel politikalarını doğru bir biçimde takip edebilmenin de ipuçlarını verir.

Kamu diplomasisi yaklaşımı çerçevesinde bilim diplomasisinin özel bir yeri vardır. Bilim insanları ve toplulukları arasındaki etkileşim muhatap ülke kamuoyları nezdinde bir takım fırsatlar oluşturur ve ülkeler arasındaki ilişkilerin doğasını barışçıl yönde değiştirme kapasitesi inşa edebilir. Ne var ki, bilimsel diplomaside en büyük risk, diplomasisinin doğası gereği, bilimin siyasileşmesidir. Bilimsel birikimin kısa vadeli siyasi hedefler uğruna feda edilmemesi gerekir. Bu nedenle bilimin siyasallaşmaması için alınacak önlemler titizlikle uygulanmalıdır. Aksi halde uzun vadede sadece bilimsel diplomasi değil, ülkenin tüm kurumsal varlığı saygınlık ve etki kaybına maruz kalabilir.

Bilim diplomasisinin geliştirilmesi için yurt dışındaki bilim insanlarına sahip çıkılması, yurt içinde ve dışında daha verimli bilimsel çalışma yapılması için şartların daha da iyileştirilmesi, yurt dışındaki duayen akademisyenleri yurda cezbetmek için yoğun faaliyetler yerine, yurt dışında yapılan çalışma ülke yararına yönlendirilmesi, birliktelik ve koordinasyon sağlanması gerekmektedir. Bunun için Dışişleri Bakanlığı'nda teknoloji ve eğitim gibi diğer alanlardaki tüm bilimsel diplomasi faaliyetlerini koordine eden birimler güçlendirilmeli, yurt içinde ve yurtdışında nitelikli personel sayısı artırılmalıdır.

Bu bağlamda **Sivil Global 2015-2023-2053** "Global Sivil Diplomasi İnşası Programı" kapsamında gerçekleştirilecek **Bilim Diplomasisi Çalışma**'nın uluslararası alanda işbirliği imkânlarının proaktif yaklaşımlarla geliştirilmesinde çok yönlü faydalar ve önemli katkılar sağlayacağını umuyoruz.

Ana Tema

“Sektörel Diplomasi İnşası”

Alt Temalar

Tarihsel Perspektifte Bilimsel Diplomasi

Diplomaside Bilim ya da Bilimsel Diplomasi

Diplomasi İçin Bilim

Bilim İçin Diplomasi

Devlet Dışı Aktörler, Sivil Toplum Kuruluşları ve Bilim Diplomasisi

Yeni Kurumsal Modeller

Referans Değerler Kurumlar Kişiler